Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Қаюмова Ҳурилиқо Тағайевна «Нақши анъанаҳои халқи тоҷик дар ташаккули ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ», ки барои дарёфти унвони илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – Педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва маориф пешниҳод шудааст.

Мавзуи таҳқиқотии барои дарёфти унвони илмии доктори илмҳои педагогӣ ба ҳимоя пешниҳодшуда дорои аҳамияти хос буда, унвонҷӯй роҳҳои дастрасиро барои ноил шудан ба ҳадафи асосии педагогӣ – тарбияи хонандагони синфҳои ибтидоӣ дар руҳияи ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирӣ тавассути намунаҳо аз анъанаҳои халқи тоҷик дар шаклҳои гуногун ба таври муассир интихоб ва пешниҳод менамояд. Муҳаққиқ қайд мекунад, ки масъалаи тарбияи ахлоқии шахс, ки ҷузъи ҷудонашавандаи он ташаккули ватандӯстӣ, муносибати инсондӯстона ба одамон мебошад, ҳанӯз дар китоби муқаддаси Авесто зикр гардидааст.

Дар айни замон, чунон ки муҳаққиқ дар автореферати рисолаи худ қайд мекунад, вазифаи асосии педагогӣ дарёфти шаклу усули муосиру муассири истифодаи арзишҳои фалсафӣ ва фарҳангии халқи тоҷик ҷиҳати тарбияи эҳсоси ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ ва таҳаммулпазирии хонандагони синфҳои ибтидоӣ мебошад. Дастгоҳи илмии таҳқиқот дар қисмати муқаддимаи автореферат ба таври кофӣ муфассал тавсиф карда шудааст; автореферат мазмуни чор боби диссертатсия ва хулосаи онро муфассал фаро гирифтааст. Бояд гуфт, ки таҳқиқот дорои сохтори равшан мебошад.

Дар тавсифи мазмуни асосии таҳқиқот мо муқарраароти зарурӣ ва муҳимро пайдо мекунем, ки ба ғояҳои тарбияи ватандӯстӣ, сулҳпарварӣ, таҳаммулпазирӣ ва тарзи тафаккури мардуми тоҷик хоссанд ва бояд тамоми намуду шаклҳои фаъолияти тарбиявии омӯзгорони синфҳои

ибтидоӣ: таҳияи мазмуни дарс, кори берунazсинфӣ ва берунazмактабиро фаро гиранд. Ҳамин тавр, дар дарси забони модарӣ ва хониш аз маводи фолклори тоҷик: зарбулмасал, мақол, афсона, қиссаву ривоятҳо, шеъру таронаҳоро истифода бурдан мумкин аст. Қайд карда мешавад, ки шеър ва адабиёти асримиёнагии тоҷику форс, ки дар курси ҳамгирошудаи «Забони модарӣ» ҷойгузин карда шудаанд, ба туфайли фарогирии ормонҳои умумибашарӣ ва инсонпарварӣ арзиши баланди тарбиятӣ ва педагогӣ пайдо кардаанд.

Мундариҷаи чаҳор боби рисола тамоми паҳлуҳои проблемаи илмию методии баррасишаванда - аз таҳлили муқаррароти назариявии корҳои илмии олимони варзидаи ватанӣ ва хориҷӣ, ки ба ташаккули ҳисси ватандӯстӣ ва сулҳпарварӣ бахшида шудаанд, то тавсифи натиҷаҳои корҳои таҷрибавӣ, ки муҳаққиқ анҷом додааст, пешниҳод шудааст. Унвонҷӯй дуруст қайд мекунад, ки синну соли хонандагони синфҳои ибтидоӣ барои ташаккули хислатҳои мусбати шахсияти рушдкунанда давраи мусоид буда, раванди тарбияи хонандагони хурдсол бояд ба муносибати фаъол, эҷодкоронаи хонандагон, ба таҳсил ва зиндагӣ асос ёфта, қисми таҷрибавии таълимро дар ин замина бунёд кунад. Дар рисола пешниҳод карда шудааст, ки дар раванди кори тарбиявӣ, ки ба ташаккули меҳнатдустӣ нигаронида шудааст, аз чунин шаклҳои кор, монанди маҳфилҳо, соатҳои тарбиявӣ, суҳбатҳои озод, бозӣ, озмунҳо, машварат, тамошои осорхонаҳои мактабӣ, таҳияи рӯзномаҳои деворӣ, иштирок дар ҷашнҳои миллӣ ва дигар шаклҳои кори берунazсинфӣ ва берунazмактабӣ истифода бурда шавад.

Вазифаҳои дар назди таҳқиқот гузошташуда иҷро гардидаанд; натичаҳои таҷриба объективӣ буда, умуман, вазъияти педагогиро, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба вуҷуд омадааст, инъикос мекунанд.

Ҳамчун эрод ва пешниҳодҳо бо мақсади такмили минбаъдаи кори илмию педагогӣ дар самти интихобшуда зарур мешуморем, то нуктаҳои

зеринро, ки дар автореферати мавзуи таҳқиқшуда ҷой доранд, барои муаллиф ишора намоем:

1. Чунин ба назар мерасад, ки ҳангоми кор бо хонандагони синфҳои ибтидоӣ мафҳуми «тарбияи ҳарбӣ-ватандӯстӣ»-ро истифода бурдан мумкин аст, зеро ватандӯст будан на танҳо маънои дӯст доштани Ватан, балки ҳимояи манфиатҳои он бо тамоми ҳастӣ ва барои истиқлолияти он мубориза бурданро низ дорад.

2. Вобаста ба ин, ҳангоми муайян намудани тавсияҳое, ки аз рӯйи натиҷаҳои таҳқиқоти анҷомшуда мураттаб шудаанд, таваҷҷуҳи худро на танҳо ба таҳияи барномаи нави тарбияи ватандӯстӣ, балки ба таъмини он бо маводи нави таълимӣ дар шакли нашрияҳои чопӣ барои мутолиаи иловагии хонандагони хурдсол, мултфилмҳо ва бозиҳо барои кӯдакон дар бораи қаҳрамонони муҳофизи Ватан ва дигар воситаҳои техникаи компютерӣ дар заминаи технологияҳои инноватсионии таълим равона кардан мумкин аст.

3. Дар ҷараёни баҳодиҳии натичаҳои кори таҷрибавии гузаронидашуда, ба фикри мо, дараҷаи инкишофи нутқи хонандагони синфҳои ибтидоиро ба назар гирифтан лозим буд. Дараҷаи пасти маҳорат ва малакаҳои нутқи хонандагони синфҳои ибтидоӣ аксар вақт бо сатҳи нокифоя будани таълиму тарбияи томактабӣ шарҳ дода мешавад ва он метавонад ба натиҷаҳои иҷрои супоришҳои таҷрибавӣ дар тадқиқоти байниҳамдигарӣ таъсир расонад.

4. Дар қисми автореферат ба забони русӣ як қатор хатоҳои грамматикӣ мавҷуданд, ки онҳоро ислоҳ кардан лозим аст.

Эродҳои мазкур аҳамияти таҳқиқотро коҳиш намедиҳанд, онҳо характери маслиҳатӣ доранд ва бештар ба дурнамои таҳқиқ нигаронида шудаанд.

Автореферати рисолаи Қаюмова Ҳурилиқо Тағайевна дар бораи мазмуни назариявии рисолаи илмии ӯ, ки моҳияти амалӣ дорад, тасаввуроти равшан медиҳад. Рисола кори илмию тахассусии анҷомшуда аст ва дар он дар асоси таҳқиқи муаллиф муқаррароти назариявӣ таҳия

шудаанд, ки маҷмуи онро метавон ба сифати дастоварду муваффақияти унвонҷӯй арзёбӣ кард. Он ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35 «Низомномаи додани дараҷаи илмӣ»-и Комиссияи олии аттестатсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки барои рисолаҳои докторӣ пешниҳод шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии доктори илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01- педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот мебошад.

Доктори илмҳои педагогӣ,

профессори кафедраи забони муосири

русии Донишгоҳи Русияву Тоҷикистон

(Славянӣ) (РТСУ) Гусейнова Татяна Владимировна

20.08.2025

Суроға: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе,

кӯчаи Мирзо Турсунзода, 30. Телефон: +992 918 83 99 93

Почтаи электронӣ: maori-ma@mail.ru

Имзои Гусейнова Татяна Владимировнаро тасдиқ мекунам.

Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси

Донишгоҳи Русияву Тоҷикистон

(Славянӣ) (РТСУ) А. А. Раҳимов

УПРАВЛЕНИЕ КАДРОВ